

Кмітливий заєць

Володимир Титаренко

Ледь чутно повіває прохолодний осінній вітер, розгойдує верхів'я дерев і весело струшує на землю пожовкле листя. Падає воно, а в лісі чується журливий нескінченний шерхіт. І лякає він лісових звірів, примушує триматися на сторожі. Особливо лякає, падолист молодих зайців, лисиць, вовків, білок.

Досі звично і спокійно було в лісі. Зеленіли, красувалися різьбленим листям дуби, клени, в'язи, берези, піднімалися над землею соковиті трави, і раптом усе змінилося: зазолотіло, зашумувало, зашехотіло, посипалося листя, прив'яли трави.

Йду лісом, збираю опеньки, часом у березняку натрапляю на піддубні, милуюся осінніми краєвидами. До чого ж вигадлива і примхлива оця осінь! Здається, позбирала всі барви, всі самоцвіти, які мала, та й висипала на зелену діброву. І діброва запломеніла, заясніла, ніби накинула на свої зелені плечі барвисту веселку.

Осінній ліс навиває спокій і легку зажуру, розбуджує давні, напівзабуті спогади.

Колись, ще малим, я ходив у цей ліс по гриби з матір'ю і батьком. Найчастіше ходили в Любин гай, бо там яких тільки грибів не було! Вони росли ніби на замовлення : на одній галявині — одні, на іншій — другі. Старі люди розповідали, що колись у Любиному гаю лісникував Павло Гайворон. Незвичайний це був лісник, усе щось вигадував, мудрував, намагався досягнути лісові таємниці.

Заходився цей лісник розводити у своєму лісі всякі гриби. Довго це йому не давалося, не хотіли гриби рости там, де того хотілося лісникові. Та врешті-решт він таки домогся свого, гриби скорилися його волі. На найбільшій галявині в старому дубняку заклад Павло Гайворон плантацію боровиків. І росли, кажуть, вони на тій галявині, як ростуть огірки на грядках. Так воно були чи ні, але й донині Любин гай славиться всякими грибами.

А ще розповідають, любив Павло Гайворон прищеплювати в лісі на кисличках та грушах-дичках гарні садкові сорти цих дерев. І в тому, що це правда, я сам пересвідчився.

Пам'ятаю, як під час війни фашисти-карателі лютували в наших краях: людей розстрілювали, хати палили. Мати схопила нас, малих дітей, і подалися ми, в чім стояли, в лісові нетрі. Не встигли навіть захопити з собою окрайця хліба, не те що якоїсь одежини. Настав вечір, знайшли ми старий дуплистий дуб, наносили в нього трави, настелили глиці й полягали спати. Прокинулися вранці — холодно, їсти хочеться, а лісом білий туман стелиться. Коли він розвіявся, вигулькнуло з-за хмар сонце, дивимося, а на галявині росте яблуня, всіяна червонястими яблуками. Ні до того, ні після мені не доводилося їсти таких смачних. І якраз отоді вперше почув я від матері розповідь про лісника Павла Гайворона.

— Спасибі,— промовила тоді мати,— добрій людині, яка посадила в лісі цю яблуню! Спасибі Павлові Федосійовичу Гайворону! Давко вже нема його на білому світі, а

пам'ять про нього живе у тому, що він надбав.

Мати довго розповідала про лісника. Я слухав її і теж мріяв, коли виросту, вирощувати сади...

І ось іду я лісом, згадую ті гриби, що колись збирав з батьком, ту яблуню з червонястими яблуками, що нагодувала нас в лиху годину.

Не встиг підійти до Любиного гаю, як навстріч мені вихопився заєць. Він біг так прудко, що здавалося, начебто по землі котиться сірий клубок. Помітивши мене, звірок притишив свій біг, зупинився, сів на землю, сторожко оглянувся навколо. І в той же час заєць був напружений, ладен кожної миті схопитися й бігти далі.

Я зупинився й пильно подивився на зайця. Мені вже не раз доводилося потрапляти в такі ситуації, коли лісові тварини, помітивши якусь небезпеку, трималися людини, сподіваючись на її захист.

І тут між білими стовбурами молодих беріз промайнула руда лисиця. Вона не бігла, мовби летіла над землею, ледь торкаючись її своїми тоненькими ніжками. А її довгий і пухнастий хвіст нагадував золоте помело. Лисиця йшла по заячому сліду. І тут вона побачила мене. Несподівана завада зупинила переслідувачку, вона сердито затупцювала на місці, зиркаючи на мене, ніби хотіла сказати: "Чого ти тут стоїш? Іди собі геть! Не заважай полювати, бо я така голодна, що аж в очах темніє! Вже годину бігаю за цим зайцем, а ти мені дорогу переступив!"

Можна було зрозуміти невдоволення лисиці. Отут неподалік лежить заєць, а схопити його не можна. Заєць весь час лежав нерухомо, він трохи перепочив, а тепер стежив своїми косими очима і за мною, і за лисицею. А я міркував, як же мені краще поведися в цій не зовсім звичній ситуації. Якщо піти вперед, то наполохаю зайця. Він кинеється тікати і тоді напевно стане здобиччю лисиці, бо добре виморився, тікаючи від неї.

Минає хвилина, друга, третя. Нарешті лисиця не витримує цього німого змагання, кидається в кущі, і її золотавий хвіст майнує між стовбурами білих беріз.

Поволі обминаю зайця і йду до Любиного гаю. І яке ж було моє здивування, коли, оглянувшись, я побачив, що заєць біжить слідом за мною, щоправда, тримаючись на якійсь відстані. Він, певно, боявся залишатися наодинці з лисицею і шукав захисту в людини.

Я йшов поволі, інколи зупинявся. Тоді зупинявся й мій супутник. Часом він зводився на задні лапки і пильно вдивлявся в ліс. А ось і простора галявина. Заєць знову зіп'явся на задні лапки. Лисиці ніде не видно. Тоді він, залишивши мене, зник у лісі. Тепер довговухий не мав потреби в моєму захисті.